

Hayatımızda gerçekleşen veya etrafımızda gördüğümüz olaylarda, her şeyde bir tevafukluk var mı; yoksa bazı ufak hadiselerde tesadüf vardır diyebilir miyiz?

TESADÜF MÜ, TEVAFUK MU?

Kâinat, Allah'ın kudret kalemiyle yazdığı muhteşem bir kitaptır. Bu kitap, baştan sona hikmetlerle doludur. Hiçbir yerinde bir abes, bir fazlalık söz konusu değildir. Kur'an'ın bildirdiği gibi,

"Çevir gözünü, bir bak! Herhangi bir kusur bulabilir misin? Sonra bir daha, bir daha çevir. Gözün yorgun ve mahrum olarak sana geri dönecektir." (Mülk, 67/3-4)

Bu gerçeğin en güzel bir misali, insan vücududur. İnsan vücudunda, görevi olmayan hiç bir uzuv yoktur. Sadece karaciğer, dört yüzden fazla görevi başarıyla yürütmektedir.

Kâinata meydana gelen olaylar, tamamen Allah'ın kudreti ve tasarrufu ileler. Mesela, biz yağmurun yağdığını görürüz. Gerçekte ise, yağmur yağdırılır. Rüzgârlar rastgele değil, Allah'ın emrine göre eserler. Hiçbir olayda tesadüf yoktur. **"Tesadüf, ancak cehlimizi örten bir perdedir."** Bizim tesadüf olarak gördüklerimiz, hakîkatta Allah'ın tasarrufudur.

Mesela, siz evinizde otururken, birden içinize dışarıya çıkıp dolaşma hissi doğsa ve çıktığınızda sokakta, yıllardır görmediğiniz bir dostunuzla karşılaşırsanız, bu bir tesadüf, bir rastlantı değil; tevafuktur, ilâhî bir tasarruftur.

Bediüzzaman'ın şu tesbiti son derece dikkat çekicidir:

"Çok âdî (sıradan) perdeler içinde mühim işaretler verilir, ehli anlar." (1)

Trafik işaretlerinden haberi olmayan birisi, polisin el-kol hareketlerine bir anlam veremez. Yoldaki işaretleri sadece seyrederek. Fakat bilen birisi, o hareketlerden ve işaretlerden, sözlü birer ifade gibi mana çıkarır, istifade eder.

Bediüzzaman'ın naklettiği şu olaylar, buna birer örnek olabilir:

"Araba ile gezmeye çıkmıştım. Birden Kur'an'ın medhine mazhar olan Hûdhüd-ü Süleymanî kuşu bir müjde vermek istiyor gibi, on beş dakika kadar yolumuzu takiben sağa ve sola ve yola konup, uçup yine gelip; hiç bu acib tarzı görmediğimiz surette, kanaatim geldi ki, yarın beni mesrur edecek bir haber alacağım."(2)

Diğer gün, hayli müjdeli haberler, mektuplar alır.

"Dün birdenbire bir serçe kuşu pencereye geldi, vurdu. Biz, uçurmak için işaret ettik, gitmedi. Mecbur oldum Ceylan'a dedim. 'Pencereyi aç, o ne diyecek?'Girdi, durdu, ta sabaha kadar. Sonra odayı ona bıraktık. Yatak odama geldim. Bu sabah çıktım, kapıyı açtım. Yarım dakikada döndüm. Gülerek dedim: 'Bu misafir niçin geldi?' Tam bir saat bana baktı, uçmadı, ürkmedi. Ben de okuyordum. Ekmek bıraktım, yemedi. Yine kapıyı açtım, çıktım. Yarım dakikada geldim, o misafir kayboldu."

"Sonra, bana hizmet eden çocuk geldi, dedi: 'Ben bu gece gördüm ki, Hafız Ali'nin kardeşi yanımıza gelmiş.' Ben de dedim: 'Hafız Ali ve Hüsrev gibi bir kardeşimiz buraya gelecek.' "

"Aynı günde, iki saat sonra çocuk geldi, dedi: 'Hafız Mustafa geldi.' Hem Risale-i Nur'un serbestiyetinin müjdesini, hem mahkemedeki kitaplarımı da kısmen getirdi. Hem serçe kuşunun ve senin, hem kuddüs kuşunun tabirini isbat etti."(3)

Bediüzzaman, eserlerinde kuşların birer müjdecisi olarak geldiğine başka örnekler de verir.

Kuşların İslâmî hizmetlerde ve insanların halleriyle alakadar olması, ilk bakışta uzak bir ihtimal olarak görülür. Böyle bir mana, alışmadığımız, duymadığımız, belki de ihtimal bile vermediğimiz bir şey olabilir. II. Dünya Savaşı'nın devam ettiği o yıllarda, demirden kuşların gökten bombalar yağdırdığı bir hengamede yazılan şu ince manalara, herhalde kulak vermek gerekir:

"Nev-i beşerin bu asırdaki vaziyetine bakması noktasında, acaba kâinat kitabının hadisat ve meseleleri birbiriyle münasebettarlığını düşünen ve hayali geniş bir ehl-i kalb ve fikir böyle dese hakkı yok mu ki, güya beşer, gayet kesretli tayyareleriyle ve

insan kuşlarıyla, kuşların âlemi olan cevvi havadaki kuşları hem korkutup, hem kuşlar âleminde acîb bir heyecanla, nev-i beşerin gidişatına karşı kuşlar dahi ciddi alakadarlık gösterip, insanların bu zalim tahrîbatçı canavar kuşlarına karşı kimler mukabele edip, onları zulümden, tahribten vazgeçirip, beşerin menfaatinde ve saadetinde çalıştırmasına çalışan kimlerdir, diye Risale-i Nur meselelerine alakadarlık gösteriyorlar, denilse yeri yok mu? İhtimal verilmez mi? Manasız bir hayal denilebilir mi?"

Tesadüfe tesadüf edilmeyen bu âlemde, elbette kâinat kitabının olayları ve meseleleri birbiriyle münasebettardır. İnsanların yaptığı canavar kuşlar, büyük zulumlere, tahriblere vesile olurken, insanlığın dünya ve ahiret mutluluğu için çalışan Bediüzzaman'a ve emsali kişilere kuşların bu tarz ilgi duyması, gaybî müjdelerin habercisi gibi gelmeleri hiç de akıldan uzak değildir. Manasız bir hayal olamaz.

Bediüzzaman'ın zikrettiği ve emsalini bizim de göreceğimiz şu tür olaylar, âlemde tesadüf olmadığını gösterir:

- Yağmura şiddetle ihtiyaç varken üç-dört ay yağmayıp, Denizli Mahkemesi'nin müsbet bir kararla, Risale-i Nurların sahiblerine teslimine karar verildiğinde yağar.
- Emirdağ'da dört ay zarfında üç defa cuma gecesinde yağmur gelip, biri Regaib gecesine, biri Mi'rac gecesine, biri de Şa'banın birinci cumasına tevafuk eder. Aynı zamanda bu üç vakit, Risale-i Nur'un serbestiyetinin üç devresine tam tamına tevafuk etmektedir.
- Risale-i Nur'a hücum edilmesi ve hapsine, dört zelzele tevafuk eder.

Bediüzzaman, Kur'an tefsiri olan Risale-i Nur eserlerini 1927-1950 yılları arasında telif etmiştir. Dine şiddetli hücumların olduğu, hatta Kur'an okutmanın yasak olduğu o istibdad döneminde, bu eserler binlerce nüsha olarak elle çoğaltılmıştır. Eserlerin elle yazıldığı o günlerde, "**Allah, Hz. Muhammed, Kur'an...**" gibi lafızlarda dikkat çekecek bir şekilde tevafuk olduğu görülmüştür. Bediüzzaman, bunu şöyle değerlendirir:

"Tevafukta bir inayet-i hasa ve İltifat-ı Rahmanî tezahürü (var)."(4)

Yani, aynı kelimelerin alt alta gelmesi veya manidar nakışlar meydana getirmesinde, Cenab-ı Hakk'ın hususî inayeti ve rahmetinin tezahürü vardır. Bu tarz tevafuklardaki gaybî müdahaleyi şöyle anlatır:

"Mesela, benim avucumda nohut, leblebi, üzüm, buğday gibi maddeler bulunsa, ben onları yere atsam, üzüm üzüme, leblebi

leblebiye karşı sıralansa hiç şüphe kalır mı ki, elimden çıktıktan sonra, gaybî bir el müdahale edip sıralamasın. İşte, hurufat ve kelimat (harfler ve kelimeler) o maddelerdir, ağızımız o avuçtur."

"Bu tarz tevafuklar, herşeyde bir kasıt ve iradenin cilvesi bulunduğunu, tesadüf olmadığını gösterir... Hiçbir şey daire-i ilim ve kudretinden hariç olmadığı gibi, daire-i irade ve meşietinden dahi hariç değildir."⁽⁵⁾

Tesadüfü reddeden Bediüzzaman, bir takım tefe'ülde bulunur. **Tefe'ül**, bir şeyi hayra yormaktır. Rasulullah (asv) da tefe'ülde bulunmuştur. Mesela, Hudeybiye seferinde, karşı tarafla görüşmelerin tıkandığı bir zamanda, karşı tarafın elçi olarak Süheyl b. Amr'ı göndermesi üzerine, O'nun ismiyle tefe'ül ederek "işiniz kolaylaştı" diye ashabına haber verir. ("Süheyl" kelimesinde "kolaylık" anlamı vardır)

Bediüzzaman bazı tefe'üllerini şöyle anlatır:

"Bundan otuz sene evvel (I. Dünya Savaşı sonrası) eski Saîd'in gafil kafasına müthiş tokatlar indi. 'Elmevtü hak' (ölüm haktır) kaziyyesini düşündü, kendini bataklık çamurunda gördü. Meded istedi, bir yol aradı, bir halaskâr taharri etti. Gördü ki, yollar muhtelif, tereddüde kaldı. Gavs-ı Azam olan Şeyh Geylani'nin (RA), Fütûhu'l-Gayb namındaki kitabıyla tefe'ül etti. Tefe'ülde şu çıktı: 'Sen Dâr u'l-Hikmette iken, kalbini tedavî edecek bir doktor ara.' "

"Acibtir ki, o vakit ben Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiye azası idim. Güya, ehl-i İslâm'ın yaralarını tedaviye çalışan bir hekim idim. Halbuki, en ziyade hasta ben idim. Hasta evvela kendine bakmalı, sonra hastalara bakabilir."

"Sonra, İmam-ı Rabbanî'nin Mektubat kitabını gördüm. Elime aldım. Halis bir tefe'ül ederek açtım. Acaibtendir ki, bütün Mektubat'ında yalnız iki yerde 'Bediüzzaman' lafzı var. O iki mektub, bana birden açıldı. Pederimin ismi Mirza olduğundan, o mektubların başında 'Mirza Bediüzzaman'a mektub' diye yazılı olarak gördüm. 'Fesübhanallah, dedim, bu bana hitab ediyor.' İmam, o mektublarında tavsiye ettiği gibi, çok mektublarında musırrane şunu tavsiye ediyor: 'Tevhid-i kible et!..' Yani, birini üstad tut, arkasından git, başkasıyla meşgul olma!"

(...)Cenab-ı Hakk'ın rahmetiyle kalbime geldi ki: Bu muhtelif turukların başı ve bu cetvellerin menbaı ve şu seyyaraların güneşi, Kur'an-ı Hakîm'dir. Hakîkî tevhîd-i kible bunda olur. Öyle ise, en âlâ

mürşid de, en mukaddes üstad da odur.”(6)

Görüldüğü gibi Bediüzzaman, Abdulkadir-i Geylanî ve İmam-ı Rabbanî'nin kitablarıyla yaptığı tefe'ülde, haline uygun bir ders almış, hayatının akışına bir yön vermiştir.

Bediüzzaman'ın ilk talebelerinden Sıddık Sabri'nin ayağında Bediüzzaman'da olduğu iki parmak bitişiktir. Bediüzzaman, bu talebesine gönderdiği bir mektubunda şöyle der:

“Senin cisminde (ayağında) kardeşliğimin sikkesini gördüğüm zaman, bir hiss-i kable'l-vuku (önsezi) ile kalbime geldi: Bu zat, mühim bir vakitte bana çok ehemmiyetli bir kardeşlik edecek. Ve muvaffak oldun, yaptın.”(7)

Bu konuda son bir örneği, Bediüzzaman'ın Afyon hapsiyle ilgili şu ifadelerinden göstermek istiyoruz:

"Bu iki gün zarfında iki küçük patlak, zâhiri hiçbir sebep yokken, acîb, manidar bir tarzda olması tesadüfe benzemiyor:"

"Birincisi: Koğuşumda muhkem demirden olan soba, birden kuvvetli tabanca gibi ses verip, aşağısındaki kalın ve metin demiri, bomba gibi patladı, iki parça oldu, Terzi Hamdi korktu. Bizi hayret içinde bıraktı. Halbuki çok defa kışta taş kömürü ile kızgın kırmızılaştığı halde, tahammül ediyordu."

"İkincisi: İkinci gün Feyzi'lerin koğuşunda, hiçbir sebep yokken, birden su destisi üstünde duran bardak, acib surette parça parça oldu. Hatıra geliyor ki, inşallah bize zarar dokunmadan aleyhimizdeki dehşetli bombalar, Ankara'nın altı makamına gönderilen müdafat nüshaları patlattırdılar. Bize zarar vermeden, aleyhimize ateşlenen ve kızışan hiddet sobası iki parça oldu."

"Hem ihtimal var ki, mübarek soba, benim teessüratımı ve tazarruatımı dinleyen tek ve menfaatli arkadaşım, bana haber veriyor, ki, 'Bu zindan ve hapishaneden gideceksin. Bana ihtiyaç kalmadı.' "(8)

Bediüzzaman, koğuşundaki sobanın bomba gibi patlayıp iki parça olmasından ve talebelerinin bulunduğu diğer koğuştaki bardağın sebepsiz paramparça olmasından bazı gaybî manalar sezinlemekte ve tefe'ülde bulunmaktadır. Aleyhlerinde hazırlanan bombanın (imha planının) boşa çıktığına ve yakında hapisten çıkacaklarına bir işaret hissetmektedir.

Gözleri görmeyen birisi için renkler gaybıdır. Duymayan birisi için sesler gaybıdır. Ledünnî sırlardan nasibini almayanların dünyasında da, böyle ince manaların yeri yoktur. Onların hali, okumasını bilmeyen birisinin kitabı seyretmesine veya bir sağırın, orkestra ekibini izlemesine benzer.

Üstad "tesadüf yoktur" diyor, fakat bazı yerlerde tesadüf kelimesi geçiyor. Orada geçen tesadüf kelimeleri başka bir mana da mı kullanılıyor?

"Tesadüf" kelimesinin kullanımına itirazı; iradesiz, kontrolsüz, plansız ve programsız kader ve ilm-i ilahinin rağmına olan ifadeler ve davranışlardır. Yani inanç ve itikad bakımından Allah'ın ilmîni, iradesini ve kudretini reddeden materyalistlerin saplandığı tesadüf kelimesi tamamen inkara ve küfre götürdüğünden, Üstadımız üzerinde şiddetle durup ikaz ediyor. Fakat Miraç risalesinde olduğu gibi **"gözüne ve kulağına tesadüf eden"** ve buna mümasil ifadeler -haşa- aynı manaya gelmez.

Buradaki tesadüf, Resulüllah (asv) Miraç merdiveniyle alemleri gezerken kendi iradesinin dışında, kendisinin kontrolü olmadan, ne olup biteceğini bilmeden, gözünün gördüğü, kulağının işittiği kevnî delil ve burhanlara hayret ederek tefekkür etmesinde kullanılan tesadüf kelimesi ilm-i ilahî açısından doğru değildir. Çünkü ilm-i ilahîde tesadüf olmaz. Ancak tevafuktur. Fakat Resulüllahın canibinden bilinmeyen, iradesinin dışında cereyan eden hadiseler olduğundan dolayı, orda kullanılan tesadüf kelimesi doğrudur ve münasiptir. Mesela:

"Ben de kader-i İlahînin sevkiyle pek acib bir yola girmiştım. Ve pek çok belalara ve düşmanlara tesadüf ettim."

"Enes'e ferman etti ki: **"Filân, filânı çağır. Hem kime tesadüf etsen davet et."** Enes de kime rast geldiyse çağırırdı."

Üstad "tesadüf yok" derken hiçbir şey rastgele olmadığını nazara verir. Sizin de dikkat çektiğiniz yerlerde ise **"rastlamak"** anlamı kendini göstermektedir. "*Falana ratladım*" dediğimizde bunun önceden planlanan bir görüşme olmadığı anlaşılır.

Aşağıda Külliyyat'ta geçen tesadüfle alakalı bazı cümleler yer almaktadır:

"Tesadüf onun işine karışamaz." (Sözler, s.197)

"Zelzele gibi vakıalar olan şu hâdisat-ı kevnîye, tesadüf oyuncağı değildir." (Sözler, s.170)

"Hangi tesadüf bu işlere karışabilir?" (Sözler, s.673)

"Tasadüf ise, cehlimizi örten gizli bir hikmet-i İlahiyenin perdesidir. Demek tasadüf yok, hâdisat başıboş gelmiyor, intizamsız değıllerdir." (Mektubat, s.349)

"Fakat rububiyet-i âmmedeki daire-i esbab-ı zâhriyede, ehl-i gafletin nazarında hikmeti ve sebebi bilinmeyen işlerde, tasadüf namını vermişler." (Mektubat, s.379)

"Karışık tasadüf karışamaz." (Şualar, s.45)

"Evet fennî bir nazarla dikkat edilirse anlaşılır ki, o zerrenin hareketi, körükörüne, tasadüf eseri değıldir." (İşarat-ül İ'caz, s.57)

"Âlemde tasadüf yoktur." (Mesnevi-i Nuriye, s.243)

"Bu tevafuk kat'iyen tasadüf değıl." (Barla Lahikası, s.255)

"Birincisi: Her şeyde -ne kadar cüz'î de olsa- bir kasd ve iradenin cilvesi bulunmasıdır; tasadüf, hakikî olarak olmamasıdır." (Kastamonu Lahikası, s.65)

"En cüz'î işlerimiz de tasadüf değıl, kasdî tevafuktur." (Kastamonu Lahikası, s.221)

"Gözümüzle bu latif tevafuktaki şirin inayet-i İlahiyenin cüz'î cilvelerini gördük ve anladık ki, kör tasadüf işimize karışmıyor." (Kastamonu Lahikası, s.222)

"Bu işler tasadüfî olamaz." (Sözler, s.35)

"Demek ki, şu enharın nebeanları, âdi ve tabîi ve tasadüfî bir iş değıldir." (Sözler, s.250)

Dipnotlar:

(1) bk. [Barla Lahikası, \(242. Mektup\)](#)

(2) bk. [Emirdağ Lahikası-I, \(126. Mektup\)](#)

(3) bk. [age., \(23. Mektup\)](#)

(4) bk. [Kastamonu Lahikası, \(39. Mektup\)](#)

(5) bk. [Barla Lahikası, \(242. Mektup\)](#)

(6) bk. [Mektubat, Yirmi Sekizinci Mektup, Üçüncü Mesele.](#)

(7) bk. [Kastamonu Lahikası, \(23. Mektup\)](#)

(8) bk. [Şualar, On Dördüncü Şua.](#)